

До разової спеціалізованої вченої ради Д70.052.039
Хмельницького національного університету

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента кандидата економічних наук, доцента,
Кравчика Юрія Васильовича
на дисертаційну роботу **Власенко Інни Валеріївни**
на тему: **«Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств»**,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань
05 – «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 – «Економіка»

Актуальність теми дослідження. Подана до захисту дисертація Власенко І. В. на тему «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств» є сучасною за проблематикою, присвячена вирішенню актуальних науково-теоретичних та практичних завдань поліпшення показників діяльності промислових підприємств України в умовах війни за рахунок підвищення рівня якості й конкурентоспроможності їх продукції.

Ознайомлення з дисертацією та працями здобувача дозволяє зробити висновки щодо актуальності теми, обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, їх наукової новизни, повноти викладу результатів наукових досліджень в публікаціях.

Геополітична ситуація, в якій перебуває Україна впродовж останнього десятиліття, обумовила визначення курсу держави на інтеграцію до потужних міжнародних світових спільнот, зокрема, до Європейського Союзу як базову засаду збереження державності. В цьому контексті особливої актуальності набувають питання адаптації українських промислових підприємств до висококонкурентних умов європейського ринку промислової продукції, що в своїй основі містить спрямування основних зусиль на формування і підтримання високого рівня якості та конкурентоспроможності своєї продукції з урахуванням панівних запитів, вимог і мінливості потреб сучасних споживачів. Саме тому,

дисертаційна робота Власенко І. В., яка присвячена розробці теоретичних положень та науково-методичних підходів щодо проектування конструкції та практичного функціонування механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств, є перспективною та викликає практичний інтерес. Актуальність окресленої проблематики щодо проектування конструкції механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, покликаною значно спростити промисловим підприємствам всю сукупність аналітичних і господарських процесів системи формування, забезпечення і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, одночасно підвищуючи їх результативність в питанні вибору ринків (ринкових ніш), оцінки перспектив кожного різновиду товарів, вибору шляхів найбільш ефективної конкуренції та маркетингового забезпечення збуту, зумовили вибір теми дослідження, його мету та змістовну спрямованість.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційна робота має практичну спрямованість і виконувалася у відповідності з планами науково-дослідних робіт Хмельницького національного університету в межах науково-дослідних тем: «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (номер державної реєстрації: 0120U102088), де автором досліджено питання формування моделей оцінки якості та конкурентоспроможності інноваційної продукції кластеру та науково-дослідної теми «Моделювання стратегій безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації: 0122U001212), де автором обґрунтовано базові засади впровадження системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції як одного з елементів стратегії безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем.

Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертаційній роботі, їх новизна, ступінь обґрунтованості і достовірності. Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними, базуються на теоретичних та науково-практичних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правових актах України, Європейського Союзу та міжнародних організацій, офіційних статистичних даних Державного комітету статистики України, Вінницького регіонального відділення статистики, статистичної організації Єврокомісії, матеріалах періодичних та Інтернет-видань, а також на власних розробках автора.

Дисертаційна робота є авторським дослідженням питань проектування конструкції та розробки механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства, що ґрунтується на засадах концепції входження України в європейський простір та готовності товаровиробників виготовляти якісну і конкурентоспроможну продукцію на основі побудови механізму формування, оцінки і підвищення їх рівня.

До основних положень наукової новизни слід віднести наступні:
вперше:

– спроектовано конструкцію та розроблено механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства, що ґрунтується на засадах продуктоорієнтованого процесного підходу та моделі оцінки конкурентоспроможності продукції у взаємозв'язку з параметрами її якості, який дозволяє забезпечити ефективне управління процесами формування, забезпечення та поліпшення якості в їх взаємозв'язку (с.206-209);

– розроблено модель розрахунку конкурентоспроможності певного виду машинобудівної продукції на визначеному ринку як ймовірності придбання її на основі розрахунку відносного рівня нормативної якості даної продукції, коефіцієнта дієвості маркетингового комплексу підприємства на визначеному ринку та коефіцієнта інформаційного охоплення цільової аудиторії, яка може застосовуватися на машинобудівних підприємствах будь-якої масовості виробництва при оцінці конкурентоспроможності як продукції, яка вже

виготовляється, так і виробів, що перебувають на стадії проектування, на наявних ринках підприємства і на зовсім нових для нього ринках (с.129-145; 209-215);

удосконалено:

– термінологічний апарат щодо сутності понять «якість продукції» та «конкурентоспроможність продукції» підприємства з обґрунтуванням окремих трактувань для розгляду їх як економічної категорії та як оцінного параметру, що, на відміну від існуючих підходів, дозволяє значно більше розмежувати вказані поняття, відійшовши від традиційного трактування конкурентоспроможності продукції як сукупності її характеристик чи властивостей і створює передумови для формування концептуально нової моделі оцінки якості і конкурентоспроможності продукції (с.47-49);

– продуктоорієнтований процесний підхід до оцінки якості продукції та процесів її забезпечення на кожному з етапів її життєвого циклу в механізмі управління якістю та конкурентоспроможністю продукції на підприємстві, за яким пропонується виокремлення конкретних напрямів оцінки на етапах проектування, виробництва, збуту та післяпродажного сервісу та базових складових оцінки якості і, таким чином, забезпечується підґрунтя для розробки моделі оцінки якості і конкурентоспроможності продукції підприємства у механізмі управління ними (с.124-126);

– узагальнену схему циклічного процесу взаємодії ключових функціональних складових у механізмі формування та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємства з деталізацією окремих процесів та обґрунтуванням спектру і характеристик імовірних проблем в рамках окремих процесів й розробкою алгоритму діяльності щодо їх виявлення, вирішення та попередження появи (с.176-197);

отримали подальший розвиток:

– базова методологія формування систем оцінки якості і конкурентоспроможності продукції підприємства на основі виокремлення у складі якості продукції нормативної якості (об'єктивного оцінного параметру) та сприйнятної якості (суб'єктивного оцінного параметру) з обґрунтуванням

сутності кожного з понять, їх складових елементів та підходів до оцінки, що дає можливість визначати ключові напрями можливого впливу кожного з параметрів якості на конкурентоспроможність продукції підприємства, а, відтак, розбудувати ефективні системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції на підприємствах в сучасному висококонкурентному середовищі їх функціонування з урахуванням ринкових чинників та споживчих потреб (с. 60–64).

– склад структурних компонентів механізму формування та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції підприємства, склад основних обмежень зовнішнього середовища і складову забезпечення якості проходження господарських процесів, що базується на системі внутрішнього контролю та звітності, автоматизованих системах управління, статистичному керуванні, аудиті та цифровізації процесів, а також на системі моніторингу та аналізу результатів господарських процесів і якісних показників їх проходження (с.153-172).

Наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційної роботи в достатній мірі обґрунтовані і достовірні, що підтверджується фундаментальністю методичних концепцій дослідження, глибиною аналізу вітчизняних і зарубіжних джерел інформації по розглянутій проблематиці, результатами розрахунків.

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє констатувати глибину розроблення автором досліджуваної проблематики та суттєву новизну його наукового доробку. Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження. Отримані дисертантом результати дисертаційної роботи, сформульовані висновки і рекомендації є науково-обґрунтованими.

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретико-методичні основи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції підприємства» викладений на с. 30–89, містить дослідження етимології формування термінів «якість» та «конкурентоспроможність», еволюції їх трактувань у науковій думці, змістових аспектів обох категорій, а також чисельних підходів і концепцій

управління якістю з обґрунтуванням авторських визначень означених категорій; теоретичний огляд та аналіз методичних підходів до оцінки якості й конкурентоспроможності продукції з обґрунтуванням авторського підходу до виокремлення складових (напрямів) визначення показника якості продукції (встановлення її рівня); схематизацію узагальненої структури сучасного парадигмального бачення управління якістю продукції підприємства з обґрунтуванням переліку фундаментальних недоліків, які потребують виправлення та ключових аспектів видозміни діючої управлінської парадигми.

Другий розділ дисертаційної роботи «Оцінка стану діяльності і перспектив машинобудівних підприємств України у виробництві якісної і конкурентоздатної продукції» викладений на с. 90–152, містить проведення порівняльної оцінки окремих показників функціонування машинобудівного сектору 22-х країн Європейського Союзу та України з рейтингуванням машинобудівної промисловості досліджуваних країн за окремими параметрами та показниками; дослідження особливостей господарської діяльності ряду машинобудівних підприємств Вінницької області з акцентом на сертифікацію, ринки збуту, спектр основних і додаткових послуг та основні параметри якості продукції з характеристикою основних підходів, показників та можливих труднощів у процесі оцінки якості продукції в розрізі існуючих напрямів оцінки за кожною з її складових; побудову узагальненої схеми взаємозв'язку основних чинників формування конкурентоспроможності продукції машинобудівного підприємства, на основі якої розроблено модель оцінки конкурентоспроможності певного виду машинобудівної продукції на визначеному ринку, яка може застосовуватися на машинобудівних підприємствах будь-якого розміру при оцінці конкурентоспроможності як продукції, яка вже виготовляється, так і виробів, що перебувають на стадії проектування на ринках діяльності підприємства і на зовсім нових для нього ринках.

Третій розділ дисертаційної роботи «Проектування конструкції та моделювання механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції» викладений на с. 153–214, містить

систематизацію структурних компонентів механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства; узагальнену схему циклічного процесу взаємодії ключових функціональних складових у розробленому механізмі з встановленням переліку ключових процесів за окремими функціональними напрямками формування, забезпечення (досягнення) заданого рівня і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції та з обґрунтуванням структурного комплексу імовірних проблем у рамках розробленого механізму з деталізацією їх різновидів та характеристик у сферах нормативної якості, маркетингового комплексу та сприйнятної якості продукції; структурнологічну модель механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємства, що ґрунтується на засадах продуктоорієнтованого процесного підходу та моделі оцінки конкурентоспроможності продукції у взаємозв'язку з параметрами її якості, який дозволяє забезпечити ефективне управління процесів її в їх взаємозв'язку.

Автором у дисертаційній роботі ретельно відібрано і систематизовано значний обсяг статистичного і фактологічного матеріалу, який характеризує реальний стан функціонування машинобудівних підприємств України в цілому у порівнянні з їх європейськими аналогами і безпосередню ситуацію з формуванням якості та конкурентоспроможності продукції окремих представників машинобудівного сектору Вінницької області, виконано значний обсяг дослідницької роботи в сферах оцінки, діагностики та визначення ключових проблем і перспектив продукції вітчизняного машинобудування на ринку Європейського Союзу. При підготовці дисертаційної роботи використано значний обсяг спеціальної інформації, всі розділи містять схеми, таблиці, посилання на інформаційні джерела.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в обґрунтуванні авторської концепції теоретико-методологічних засад розробки структурологічної моделі функціонування механізмів реалізації соціальної політики в умовах активізації

євроінтеграційних процесів, структурованої за процесами формування, реалізації та контролю соціальної політики, з характеристикою її цілей, принципів, методів та напрямів забезпечення у формуванні зовнішнього впливу на рівень особистісного розвитку індивідів.

До здобутків дослідження слід віднести запропоновану систему індикативного регулювання процесів соціального розвитку та соціального прогресу населення в механізмах реалізації державної соціальної політики, яка передбачає послідовне застосування моніторингу, оцінки та діагностики і базується на детермінантах розвитку соціальної сфери.

Практичне значення отриманих результатів дослідження визначається можливістю використання теоретико-методичних і прикладних результатів щодо проектування конструкції та втілення механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на промислових підприємствах.

Практична значимість дослідження полягає в імплементації окремих положень і розробок дисертаційної роботи Департаментом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОДА в якості рекомендацій для практичного застосування машинобудівними підприємствами регіону (довідка № 01-10/2846 від 19.12.2023 р.); ПрАТ «Барський машинобудівний завод» в частині імплементації у господарську діяльність окремих авторських напрацювань з метою удосконалення процесів формування, забезпечення та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції (довідка № 484 від 14.11.2023 р.); ПрАТ «Калинівський машзавод» в частині структурної перебудови діючого управлінського механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (довідка № 02/96 від 05.02.2024 р.); ТОВ «Краснянське спеціалізоване підприємство «Агромаш» в частині практичного впровадження авторської моделі розрахунку конкурентоспроможності диференційованих видів машинобудівної продукції на визначених ринках і за певних умов (довідка № 383 від 24.10.2023 р.).

Окремі результати дисертації використовуються у навчальному процесі Хмельницького національного університету під час викладання таких навчальних дисциплін як «Економіка підприємства», «Основи стандартизації»,

метрології та якості», «Маркетингова товарна політика», «Маркетингове управління якістю товарів та послуг».

Зміст та завершеність дослідження. Дисертація Власенко І. В. «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств» є самостійною науковою роботою, яка є завершеною і в повному обсязі відображає підготовлені для публічного захисту наукові положення, результати теоретичних і розрахункових досліджень, а також дані щодо їх практичного впровадження. Дисертаційна робота повною мірою відображає особистий внесок дисертанта в розвиток теоретичних і прикладних питань сфери формування та підвищення якості і конкурентоспроможності продукції промислових підприємств.

Повнота викладу результатів дослідження в наукових фахових виданнях. Достовірність та об'єктивність результатів і пропозицій підтверджується логічною завершеністю виконаної дисертації, апробацією результатів дослідження на науково-практичних конференціях.

Висновки, методичні підходи, а також відповідні елементи наукової новизни характеризуються достатньою аргументованістю і знайшли відображення в публікаціях автора. За темою дисертаційної роботи опубліковано 14 наукових праць, загальним обсягом 5,85 друк, арк., з яких особисто автору належить 5,39 друк, арк., у тому числі: одноосібний розділ у колективній монографії обсягом 0,8 друк, арк.; 6 статей у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 3,09 друк, арк., з яких особисто автору належить 2,98 друк, арк.; 1 стаття у виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз даних SCOPUS та Web of Science загальним обсягом особистого авторського внеску 0,6 друк, арк., а також 6 публікацій, що додатково відображають результати дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Власенко І. В., слід зазначити на деякі наявні в ньому зауваження та дискусійні положення.

1. При формулюванні узагальненого переліку функціональних напрямів системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції на підприємстві, представленого в роботі на рис. 1.18 (с. 82), було б доцільно вказати, за рахунок чого або за якими напрямами пропонується спектр забезпечуватиме вищий рівень сучасності та інноваційності у порівнянні з існуючими управлінськими системами.

2. Другий розділ дисертаційної роботи містить різноспрямований і глибокий аналіз як аспектів забезпечення якості продукції та управління нею на окремих машинобудівних підприємствах Вінницької області (с. 111–126), так оцінку перспектив української машинобудівної продукції в цілому на ринку ЄС як одного з ключових зовнішньоекономічних партнерів України в умовах війни (с. 91–110). При цьому, саме показники зовнішньоекономічної торгівлі українською машинобудівною продукцією аналізуються лише за період повномасштабної війни, хоча більш доречним було б здійснити їх порівняння з довоснними показниками.

3. У параграфі 2.3 дисертації автором характеризуються, в тому числі і графічно візуалізуються на рис. 2.12 (с. 127), напрями і базові складові оцінки якості продукції та процесів на етапах її життєвого циклу в механізмі управління нею на машинобудівному підприємстві. Проте не здійснюється схематизація взаємозв'язку з обґрунтованими попередньо функціональними напрямами системи управління якістю та конкурентоспроможністю продукції підприємства, що було б доречним у даному випадку.

4. В ході обґрунтування цільової спрямованості пропонуваного у третьому розділі дисертації механізму та типової структури цілей та завдань з їх досягнення для машинобудівного підприємства (с. 199) доцільно було б звернути увагу на питання формування стратегічних цільових орієнтирів за сучасних умов воєнного стану та можливих поточних і стратегічних загроз і ризиків

функціонуванню пропонованого механізму, обумовлених подальшою тривалістю активної фази війни на території нашої країни.

5. Робота склала б ще більш позитивне враження за умови деталізації можливості та особливостей застосування пропонованого у розділі 3 (с. 205) механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції окремого виду продукції на підприємствах, система управління якістю продукції яких аналізувалась автором у другому розділі.

Висловлені зауваження та рекомендації щодо змісту дисертації жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Власенко І. В., оскільки носять дискусійний характер і спрямовують дисертанта на подальше розв'язання завдань щодо удосконалення запропонованого механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств.

Загальний висновок. В цілому, дисертаційна робота Власенко І. В. є самостійною, завершеною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо механізму формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції. У ній отримані нові результати, які у своїй сукупності вирішують важливе наукове завдання - визначення шляхів і напрямів підвищення якості та конкурентоспроможності промислової продукції українського виробництва в умовах війни з метою створення можливостей ефективного конкурування промислової продукції українських підприємств як на внутрішньому, так і на закордонних ринках.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також значну теоретичну і практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Власенко І. В. «Механізм формування і підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств» відповідає вимогам 6 – 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

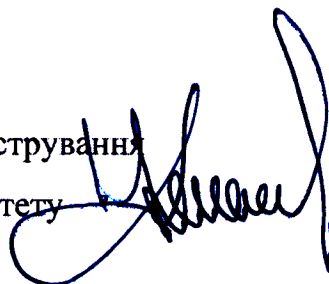
Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор Власенко Інна Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – «Економіка» галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки».

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри менеджменту та адміністрування

Хмельницького національного університету

Юрій КРАВЧИК

Підпис рецензента, к. е. н. доцента Кравчика Ю.В. засвідчую:

Проректор з наукової роботи

д. т. н., професор

Олег СИНЮК